

Резюме

на основните елементи

в представените за участие в конкурса трудове

на доц. д.ю.н. А. Семов, Носител на Катедра „Жан Моне” на ЕС

I. Хабилизационен труд:

„Права на гражданите на Европейския съюз.

Том I. Правен режим на защитата на правата на човека в Европейския съюз.

Том II. Правен режим на гражданството на ЕС и свободното движение.

Том III. Правен режим на защитата на правата на човека в ЕС – актуални проблеми в практиката на Съда на ЕС 7 години след влизането в сила на Договора от Лисабон.”

Тритомното изследване е първото в ЕС цялостно изследване на всички основни елементи на правния режим на гражданството на ЕС: института на гражданството на ЕС, правния режим на защитата на правата на човека в ЕС и принципа на недискриминация като трансверсален принцип на правото на ЕС.

За първи път у нас се прави систематизация на правата, съставляващи гражданството на ЕС и се предлага характеристика и дефиниция на института на гражданството на ЕС.

За първи път у нас се прави цялостно и задълбочено изследване на правото на свободно движение на лицата в ЕС, като се предлагат оригинални дефиниции и изводи относно особеностите на принципа на свободно движение.

За първи път у нас се прави цялостно представяне на правния режим на правата на човека в ЕС.

За първи път у нас се изследват проблемите на присъединяването на ЕС към ЕКПЧ.

За първи път у нас се предлагат изводи относно значението, обхвата и действието на принципа на недискриминация в Правото на ЕС.

Библиографията на тритомното изследване включва много широк кръг съчинения и съдебна практика: общо цитирани над 230 съчинения (извън тези на самия автор), сред които 176 чуждестранни и над 450 цитирани решения на Съда на ЕС.

Том I. Правен режим на защитата на правата на човека в Европейския съюз.

Първа част. Хартата на основните права на ЕС – кодификация на основните права или нов каталог?

Оригинална пълна систематизация на основните етапи на ангажирането на ЕС с правата на човека.

Подробен анализ на предпоставките и условията за приемането на Хартата на основните права на ЕС и изводи за причините за нейните основни особености.

Систематизиран анализ на особеностите на съдържанието на ХОПЕС.

Оригинални изводи за „условния” кодифициращ характер на Хартата.

Оригинални в общоевропейски план изводи за проблематичната двойственост на действието едновременно на ХОПЕС и ЕКПЧ.

Първа цялостна систематизация и изводи за „крайно проблематичното разграничение между права и принципи”.

Особено критичен прочит на специфичния акт „Разяснения относно Хартата” и ясни изводи относно неговата роля.

Аналитичен преглед на съдържанието и особеностите на отделните разпоредби на Хартата, включващ множество остро критични изводи.

Оригинален каталог на разпоредбите на Хартата, които съответстват на разпоредби на ЕКПЧ.

Оригинален каталог на разпоредбите на ХОПЕС.

Особено оригинален анализ на всички особености на действието на ХОПЕС.

Оригинални и категорични изводи относно особеностите и значението на Хартата.

Втора част. Присъединяването на ЕС към ЕКПЧ – компрометиран от компромиси процес.

Систематизиран анализ на предисторията на зачитането на ЕКПЧ преди започването на процеса по присъединяване на ЕС.

Първи в ЕС широкомащабен и задълбочен цялостен анализ на всички елементи на процеса на присъединяване на ЕС към ЕКПЧ.

Оригинална цялостна и пълна систематизация на присъединителните инструменти и присъединителната процедура.

Оригинална цялостна и пълна систематизация на всички съществени проблеми пред присъединяването с ясни и оригинални изводи за трудностите или невъзможността за тяхното преодоляване.

Остро полемични и критични изводи относно проблемите на присъединяването на ЕС към ЕКПЧ.

Ясни и систематизирани изводи за значението на изследваната материя за националния юрист в ДЧ на ЕС.

Том II. Правен режим на гражданството на ЕС и свободното движение.

Първа част. Особенности и съдържание на гражданството на ЕС.

Систематизиран анализ на предисторията и логиката на изграждането на института на гражданството на ЕС.

Единствена по рода си в европейската доктрина оригинална цялостна систематизация и категоризация на правата и задълженията, съставляващи института на гражданството на ЕС с особено оригинални формулировки за икономическата и политическата логика на института.

Оригинално очертаване на особената (уникална) природа на института на гражданството на ЕС

Оригинален анализ на връзката на института със суверенитета на ДЧ.

Оригинална систематика на основните особености на института на гражданството на ЕС.

Оригинален прочит на връзката между гражданството на ЕС и националното гражданство.

Оригинални и критични изводи относно режима на участие на гражданите на ЕС в местни избори в ДЧ с изводи за Република България.

Оригинален и острокритичен анализ на правото на пряко участие на гражданите в демократичния живот на ЕС (гражданска инициатива).

Оригинална в общоевропейски мащаб дефиниция на института на гражданството на ЕС.

Втора част. Свободното движение и икономическите права на гражданите на ЕС по чл. 45 на ДФЕС.

Първи цялостен анализ на правото на свободно движение на лицата.

Оригинално задълбочена категоризация на субектите (обхванати лица) на правото на свободно движение и на съставляващите го права.

Задълбочени изводи относно качеството „работник“ и относно другите лица, ползващи се от права по чл. 45 на ДФЕС

Задълбочен систематизиран прочит на правната уредба в основните производни източници.

Задълбочен анализ на особеностите на допустимите дерогации по чл. 45 на ДФЕС.

Том III. Правен режим на защитата на правата на човека в ЕС – актуални проблеми в практиката на Съда на ЕС

7 години след влизането в сила на Договора от Лисабон.

Първа част. Проблеми и решения след блокираното от СЕС присъединяване на ЕС към ЕКПЧ.

Първото в ЕС цялостно и широкообхватно изследване на проблемите, които Становище 2/13 на Съда на ЕС поставя или поражда.

Оригинална и полемична обща оценка на становището на СЕС.

Особено смело и аргументирано противопоставяне на доминиращите в доктрината виждания относно Становище 2/13 на СЕС.

Остро аналитични и остро критични изводи за обективната невъзможност за присъединяване на ЕС към ЕКПЧ.

Оригинални в общоевропейски мащаб аргументирани изводи за правилността на становището на Съда на ЕС.

Задълбочен оригинален анализ на причините, налагащи присъединяване на ЕС към ЕКПЧ.

Особено категорични и аргументирани изводи за обвързаността на СЕС (респ. на крайния резултат) от Протокол № 8 към ДЕС и закрепените в него изисквания за „запазване на специфичните особености на ЕС и неговата правна система”

Извеждането и аргументираното налагане на поредица от изводи, формулирани като „парадокси”.

Особено оригиналното разграничение и категоризация на основните групи проблеми на присъединяването, вкл. в полемика с други изследователи.

Задълбочен цялостен анализ на всички проблеми на присъединяването на ЕС към ЕКПЧ.

Оригинална ясна систематизация на основните особености на интеграционния правопорядък, произтичащи от Становище 2/13.

Напълно оригинални в общоевропейски мащаб и разгърнато аргументирани предложения de lege ferenda за преодоляване на последиците от не-присъединяването на ЕС към ЕКПЧ.

Втора част. Принципът на недискриминация в правото на ЕС.

Оригинални изводи за значението на принципа на равно третиране като основен и принцип на ЕС и трансверсален принцип на правото на ЕС.

Систематизиран анализ на принципа на равенство в Хартата на основните права на ЕС.

Първа цялостна систематика на изводите относно проявленията принципа на недискриминация на основание гражданство.

Първи по-разгърнат анализ на забраната за дискриминация на основание пол.

Оригинален анализ и систематизирани изводи относно българското преюдициално запитване, довело до първото в практиката на СЕС тълкуване на понятието за дискриминация, основана на етнически произход, съчетан с критичен прочит на някои от изводите на СЕС относно възможностите за оправдаване на някои форми на пряка или непряка дискриминация.

II. Представени за участие в конкурса студии и статии:

Студия „Съвременно международно правораздаване. Измененията в правната уредба на съдебната система на ЕС след Лисабонския договор. Приложение към Том II. Съдът на Европейския съюз.“, Институт по международно право, Институт по европейско право, С., 2013, 138 стр.

Това е първото в Европа цялостно изследване на промените в правната уредба на съюзната съдебна система.

За първи път се предлага систематичен и цялостен анализ на новия Процесуален правилник на Съда, като се очертават причините, логиката и значението на дълбоките изменения.

За първи път се представят и дефинирани някои нови институти на съдебното право на ЕС (като фигурата на заместник-председателя на Съда) и новото виждане на СЕС (възприето от Съвета на ЕС) за водещата роля в неговата дейност на упражняването на тълкувателната компетентност.

Студия „Преюдициалното запитване. Производството за преюдициални запитвания като гарант за добро правосъдие и за реализация на основното право на гражданите на достъп до съд. Изводи за ролята на националните юрисдикции в актуалната практика на СЕС. Първа част“, сп. „Общество и право“, бр. 3/2016, стр. 3-22; Втора част, сп. „Общество и право“, бр. 4/2016, стр. 3-19.

За първи път в европейската правна литература се прави прочит на механизма за преюдициално сътрудничество като механизъм за гарантиране на правото на достъп до съд.

По нов начин се представя задължението за добро прилагане на правото на ЕС като основно задължение на националния съдия.

По новаторски начин се представя връзката между задълженията на националния съдия и ролята на съюзния съд в Люксембург

По напълно оригинален начин се представя дихотомията „право-задължение“, като правото на националния съдия да отправи преюдициално запитване се представя като негово задължение („винаги, когато има право, е длъжен да пита“, „националните юрисдикции могат да питат, защото трябва да питат“).

За първи път се формулира изводът, че винаги, когато е допустимо, преюдициалното запитване е задължително за националния съдия не само по смисъла на правото на ЕС, но и по смисъла на ЕКПЧ.

За първи път в нашата литература (макар и накратко) се очертава по обособен начин ролята на конституционните съдилища за гарантиране на добро прилагане на правото на ЕС и в частност за осъществяването на механизма за ПЗ.

За първи път у нас (отново накратко) се поставя въпросът за зачитането на националната конституционна идентичност в практиката на СЕС и изводите от първите в историята преюдициални запитвания на конституционните съдилища на Германия и Франция от 2015 г.

За първи път у нас се представя и анализира презумпцията в практиката на СЕС за „уместност/релевантност на запитването“ на националните юрисдикции.

За първи път се прави извод за необходимото ограничаване на свободата на преценка на националния съдия и се формулира парадокса „свободата на преценка на националния съдия всъщност увеличава задълженията му“

За първи път се правят изводи относно неограничената свобода на СЕС да преформулира напълно отправените му преюдициални въпроси във връзка с делото *Schrems* от октомври 2015 г.

За първи път се прави еднозначен извод за противоречивостта на практиката на СЕС относно собствените му правомощия в производството за преюдициални

запитвания и липсата на последователност при определянето на това какво влиза в обхвата на понятието за „национална юрисдикция, годна да отправя ПЗ по чл. 267 ДФЕС”.

За първи път у нас се прави цялостен анализ на принципа на добро правосъдие в контекста на Правото на ЕС и се предлагат новаторски изводи за механизма за преюдициално запитване като негова съществена реализация, като се изтъкват аргументи както от природата на съюзния правен ред, така и от новата практика на СЕС.

За първи път се представя нова широка концепция за обхвата на правото на ЕС в светлината на най-новата практика на Съда на ЕС о

Студия „Фундаментална доктрина за европейската интеграция. Основни особености на съюзния правен ред според Становище 2/13 на Съда на Европейския съюз (Първа част)”, сп. „Общество и право”, бр. 8/2016, стр. 52-71;
Втора част, сп. „Общество и право”, бр. 9/2016, стр. 56-76

Самото изследване в цялост може да се разглежда като принос в европейската и българската литература, като новаторско и предлагащо за първи път нови дефиниции и систематизация на основните особености на ЕС и неговия правен ред.

Студията е едно от първите в Европа изследвания на фундаменталните изводи от Становище 2/13 на СЕС извън въпроса на неговото конкретно предназначение (относно присъединяването на ЕС към ЕКПЧ).

За първи път в европейската доктрина се прави цялостна систематика на основните особености на ЕС въз основа на конкретно съдебно решение и на цялата досегашна съдебна практика.

За първи път у нас се прави цялостно и дефинитивно представяне на основните характеристики на Европейския съюз и на съюзния правен ред.

За първи път у нас се аргументират и формулират квалификации на ЕС като „нов тип правен ред” и „целев и ценностен съюз”, „съюз на държави и граждани” и като пълноценна конституционна (властова) конструкция, безсрочна и безалтернативна за членуващите държави.

За първи път се дефинира ЕС като „съюз на ценности” с анализ на съдържанието на понятието, като се предлага „принципно ново разбиране за ЕС”, според което важното в реформата от Лисабон е не, че Съюзът вече е юридическо лице, а че занаят се основава не на Общности, а на ценности”.

По нов начин поради това е представен и Съдът на ЕС като пазител на неговите автономия и специфики.

Въз основа на това за първи път в българската литература и по напълно новаторски начин за цялата европейска литература се излага широка и резюмирана дефиниция на понятието „европейска интеграция”.

За първи път в европейската литература се предлага дефиниция като *„ЕС е конструкция на власт над суверенни държави, които определят обема на тази власт: членуващите държави създават помежду си съюз, за да му предоставят власт, но запазват компетентността да определят (и отнемат) тази власт – държавите се подчиняват на съюз, който им е подчинен!*

Във втората част на студията за първи път в европейската литература се систематизират и формулират „принципа на интеграция” като основополагащ принцип (изведен от новата редакция на чл. 1 на ДЕС).

За първи път се дефинират и очертават принципа на суверенитета и зачитането на националната идентичност на ДЧ.

- За първи път се дефинира и очертава принципа на лоялното сътрудничество и се формулира особеното състояние на отношенията между суверенните държави в рамките на интеграционния съюз, за което за първи път се определя, че се състои от три вида основни „членствени“ задължения.
- За първи път се дефинират и систематизират принципите на целесъобразност, субсидиарност и пропорционалност.
- За първи път се аргументира изводът за необходимостта ЕС да се дефинира като „съюз на държави и граждани“.
- За първи път се представят „другите“ основни принципи на европейската интеграционна конструкция (като „еднообразно и правилно прилагане на правото на ЕС“, „защита пред националните съдилища на правата, които частните лица черпят от съюзните правни норми“, „принцип на солидарност между ДЧ“ и ред други)
- За първи път се прави аргументирано оборване на всяка употреба на понятието „федерален“ по отношение на ЕС или неговия правен ред.
- В заключението за първи път се прави систематизация на основните особености на ЕС и неговия самостоятелен правопорядък.

Статия *„Нежната диктатура на СЕО. Националните съдилища – безценният „необходим грешник“* – в: Сборник „Взаимоотношенията между националния съд и Съда на ЕС“ (двуезичен), УИ „Св. Климент Охридски“, С. 2010, с. 27-59.

- За първи път в европейската литература се представят в тяхната емоционална, политическа и ценностна динамика сложните отношения между Съда на ЕС и националните съдилища и се проследява диалектиката в историческото развитие на тези отношения.
- За първи път в европейската литература се въвежда понятието „нежна диктатура“ за характеризиране на сложните не-йерархични отношения между съюзната и националните юрисдикции.
- За първи път у нас се правят изводи за особеното значение и съдържанието на догмата за „еднообразно и правилно прилагане на правото на ЕС във всички ДЧ“ в практиката на СЕС.
- За първи път у нас се правят обобщени и систематизирани изводи за ролята на националните съдилища по прилагането на Правото на ЕС.

Статия *„Проблематичната двойственост на режима на защита на правата на човека в ЕС след Лисабон“* – в: Сборник „Европейското бъдеще на България. Правни аспекти“, Издателски комплекс на УНСС, С., 2013, стр. 192-200.

- За първи път в европейската литература активно се полемизира проблема за съчетаването на режима на защита на основните права по Хартата за основните права на ЕС и режима за защита на основните права по Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи.
- За първи път в европейската литература се правят изводи за проблемите, които произтичат от действието едновременно на двата каталога на основните права в светлината на особеностите на съюзната правна конструкция.
- За първи път се очертават основните проблеми на действието на Хартата като съюжен правен източник с първичен ранг.

Статия *„Кръстопътните дилеми на ЕС – между суверенитета и интеграцията“* – в: Европейският съюз на кръстопът“, УИ „Св. Кл. Охридски“ и Фондация „Ханс Зайдел“, С., 2014, стр. 9-23.

- За първи път се поставят по ясен и систематизиран начин се представят фундаменталните особености на европейския интеграционен процес, които са в основата на неговото изначално и постоянно състояние на кризи.

За първи път се формулира категорично изводът за невъзможността ЕС да се превърне във федерална конструкция и за ключовата необходимост от съхраняване (и охраняване чрез съюзни инструменти) на суверенитета на съставляващите го държави.

Статия *„Ново или допълнено виждане на Съда на Европейския съюз относно понятието за „национална юрисдикция“ по чл. 267 от ДФЕС – изводи от едно от най-важните български преюдициални запитвания”,* сп. „Съвременно право”, бр. 2/2017

За първи път в европейската литература се прави цялостен анализ на решението на СЕС по българското преюдициално запитване (Белов, С-394/11).

За първи път се правят изводи относно особеното виждане на СЕС за изискването запитващия го орган да има устойчиви характеристики на „юрисдикция”

За първи път в европейската литература се правят аргументирани и категорични изводи за непоследователната практика на СЕС относно определянето на критериите за годна да го сезира национална юрисдикция и се отстоява тезата за противоречива и понякога погрешна логика в подхода на СЕС.

Статия *„Българското дело, довело до първо тълкуване на понятието за дискриминация, основана на етнически произход и очертаване на рамките на „пряката” и „непряката” дискриминация (Дело С-83/14 ЧЕЗ срещу КЗД)”, под печат* в сп. „Общество и право”

За първи път в европейската литература се прави цялостен анализ на първото в историята решение на СЕС относно Директива 2000/43/ЕО относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход.

За първи път се правят изводи относно съюзното понятие за „дискриминация, основана на етнически произход”.

За първи път се дефинира съюзното понятие за „непряка дискриминация, основана на етнически произход”.

За първи път се изразява ясна критика на широкото разбиране на СЕС за възможност за оправдаване на подобна дискриминация, което може да бъде особено проблематично в страни като България...

Статия *„За ролята и отговорността на националния съдия по прилагането на Правото на ЕС (необходимо припомняне на изводите от две исторически решения на Съда на ЕС),* под печат в Сборник „25 години департамент „Право”, НБУ”, НБУ

За първи път се предлага съпоставителен анализ на две от основополагащите за доктрината решения на СЕС (*Köbler*, С-224/01 и *Commission c/ Italie*, С-129/00) относно нарушения на Правото на ЕС, извършени с окончателни съдебни решения.

По оригинален начин се представя разграничението между ролята на задължението за поправяне на вредите и поставянето под въпрос на силата на присъдено нещо на окончателните съдебни решения и се прави извод за съюзната философия на задължението за поправяне на вредите от противоречащо на правото на ЕС съдебно решение.